

Handlingsplan Vindelns

Att förebygga självmord

Lokal samverkan mellan Vindelns kommun, Region Västerbotten, Polisen

Innehåll

Bakgrund	1
Syfte	1
Mål	2
Målgrupper	2
Organisationernas uppdrag och ansvar	3
Region Västerbotten	3
<i>Primärvården</i>	3
<i>Vuxenpsykiatri (specialistvården)</i>	3
<i>Folkhögskolan</i>	3
Vindelns kommun	4
<i>Kommunstyrelsen</i>	4
<i>Socialförvaltningen, Socialtjänsten</i>	4
<i>Barn och utbildningsnämnden, Skolan</i>	4
<i>Fritid- kultur- och utbildningsförvaltningen, Fritidsverksamheten</i>	4
<i>Folkhälsorådet</i>	5
Polismyndigheten Västerbotten	5
Nationella mål	6
Implementering	6
Tidsplan	6
Uppföljning	6
Ref:	7

Bakgrund

Själv mord är ett globalt folkhälsoproblem som går att förebygga (1). Det finns tillräckligt med stöd som visar på att befolkningsinriktade insatser t ex skolbaserad prevention, utbildning av personal och breda insatser i lokalsamhället, kan förebygga själv mord i samhället (2). I Sverige, liksom i andra höginkomstländer, sker två till tre gånger fler själv mord bland män jämfört med kvinnor och högst själv mordstal har medelålders och äldre män (1). Flest antal själv mordsförsök återfinns bland unga kvinnor (3). Själv mordstalet har minskat i världen sedan 1990-talet, men det finns fortfarande påtagliga skillnader mellan länder, könen och olika åldersgrupper (4). Under slutet av 1980-talet och 1990-talet minskade antalet själv mord tydligt bland både män och kvinnor i Sverige. Även om dödstalen var lägre år 2017 jämfört med år 2000 har minskningen denna period varit mindre än tidigare (5). Bland yngre personer har inte samma minskning kunnat ses. I åldersgruppen 15–24 år har själv mordstalen varit på samma nivå under 1990- och 2000-talet (4). Inom landet finns det regionala och lokala skillnader mellan landsbygdskommuner och storstadskommuner gällande antalet själv mord (5).

I Sverige begår drygt 1100 personer själv mord varje år (7).

Nationella riktlinjer för själv mordsprevention fastställdes år 2007/2008 av regeringen (8) och Folkhälsomyndigheten har arbetat fram ett nationellt handlingsprogram med 9 målområden (9).

Vindelns kommun kommer tillsammans med Region Västerbotten och Polismyndigheten Västerbotten att tillämpa dessa målområden lokalt genom en tillhörande aktivitetsplan, som till stora delar bygger på evidensbaserade metoder (10, 11, 12, 13) och utgör ett viktigt dokument för samarbete mellan organisationerna.

Syfte

Syftet med handlings- och aktivitetsplanen är att främja psykisk hälsa och förebygga själv mord genom lokal samverkan mellan Region Västerbotten, Polismyndigheten Västerbotten och Vindelns kommun.

Mål

- Att gemensamt arbeta för att **minska** antalet självmord och självmordsförsök i Vindelns Kommun
- Att alla berörda medarbetare ska **ha kunskap** om innehållet i handlings- och aktivitetsplanerna
- Att **öka den allmänna kunskapsnivån** om självmordsprevention i olika personalgrupper och bland befolkningen i Vindelns kommun
- Att aktuell evidensbaserad kunskap om att förebygga psykisk ohälsa och självmord ska utgöra grunden vid **revidering** av handlings- och aktivitetsplanen
- Att kunskap inhämtad från **uppföljning** av tidigare aktivitetsplan ska ligga till grund för revidering av aktivitetsplanen.

Målgrupper

Barn, unga och vuxna i Vindelns kommun.

Organisationernas uppdrag och ansvar

Region Västerbotten

Primärvården

Hälsocentralen arbetar utifrån ett första-linje uppdrag vilket innebär att bedöma grad av psykisk ohälsa samt behandla lindrig och måttlig problematik. Första linjens insatser ska präglas av ett hälsofrämjande förhållningssätt där man tillsammans med patient, vårdnadshavare och närstående bygger på och utvecklar de resurser som finns i nätverket. Vid depression eller av andra skäl uppmärksammas självmordsrisk ska alltid en bedömning göras om en klinisk riskbedömning på specialistnivå är nödvändig. Om problematiken är måttlig och självmordstankar finns, men inte bedöms som akut risk, fortsätter behandlingskontakten i primärvården, men med kontinuerliga uppföljande bedömningar. Primärvården har även i uppdrag att bedöma behov av insatser i samverkan med andra verksamheter som t.ex. socialtjänst och elevhälsan.

Vuxenpsykiatri (specialistvården)

På hälsocentralen görs strukturerade suicidbedömningar enligt socialstyrelsens riktlinjer. Där efter remitteras patienten v.b vidare till psykiatri.

Bland psykiatriska patienter är självmordsförsök och självmord vanligt och utgör därför ett viktigt problemområde för psykiatri. Den psykiatriska vården arbetar med omhändertagande av självmordsnära patienter, från 18 års ålder.

Den psykiatriska vårdens mål är att verka för bättre omhändertagande av självmordsnära patienter inom upptagningsområdet, genom att fånga upp självmordstankar och återfall i självmordsbeteende hos patienterna. Socialstyrelsens nationella riktlinjer används som stöd vid suicidbedömning. Psykiatri har utarbetat rutiner för den första behandlingskontakten efter ett självmordsförsök och erbjuder patienten uppföljande samtal regelbundet under ett år. Behandling av komplicerade sjukdomar bedrivs och vi försöker förbättra patientens och de närståendes kontakt med psykiatri genom att erbjuda familjesamtal efter självmordsförsök. Samtalens syfte är att bidra till att bearbeta vad som hänt och att man tillsammans utarbetar strategier för att förhindra ytterligare suicid.

Bedöms behov av slutenvård så sker inläggning vid psykiatriska kliniken i Umeå.

Folkhögskolan

Folkhögskolan har anslutit sig till handlingsplanen och kommer att vara delaktig i aktivitetsplanen.

Vindelns kommun

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen samordnar och utvecklar kommunens totala verksamhet. Det är kommunstyrelsen som ser till att kommunfullmäktiges riktlinjer följs och den har uppsikt över alla kommunens nämnder och egna bolag. Kommunstyrelsen har alltså det övergripande ansvaret för hälsofrågorna och därmed ansvar för att befintlig handlings- och aktivitetsplan följs upp regelbundet.

Socialförvaltningen, Socialtjänsten

Socialtjänsten i Vindelns kommun arbetar utifrån ett helhetsperspektiv som innebär att socialsekreterare arbetar med alla förekommande ärenden inom individ- och familjeomsorg. Socialtjänstens uppdrag är att främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam psykisk, fysisk och social utveckling för enskilda, samt verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. I uppdraget ingår att förebygga psykisk ohälsa bland vuxna, barn och unga samt att så tidigt som möjligt uppmärksamma eventuell risk för självmord. Socialtjänsten ansvarar för att vid behov hjälpa den enskilde och dess familj att ta de kontakter med sjukvård och andra myndigheter som det finns behov av. Socialtjänsten har i enlighet med socialtjänstlagen, uppdrag att förbättra samverkan kring enskilda, i de fall den enskilde och dennes familj har behov av stöd i sin sociala situation.

Barn och utbildningsnämnden, Skolan

Skolans och elevhälsans uppdrag är att ge alla elever möjlighet att nå de nationella kunskapskraven och målen. Allt elevhälsoarbete är i första hand *hälsofrämjande* och *förebyggande*, men kan också vara åtgärdande. Elevhälsa inkluderar all personal i elevens närhet, men drivs primärt av de pedagoger och övrig personal som möter eleverna i deras vardag. Oro kring en elev lyfts snarast till rektor eller i elevhälsoteamet på skolan, fokus ligger på tidig upptäckt och tidiga insatser då det gäller psykisk ohälsa. Elevhälsa är en del av skolans lärandeuppdrag, ett verksamhetsområde där medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ingår. Skolans uppdrag omfattar inte bedömningar och behandling av elevers psykiska ohälsa men kan utgöra ett nav i kontakten med andra samverkansparter så som vårdnadshavare/god man, socialtjänst, Hälsa-, Lärande och Trygghets-team (HLT-team), barn och ungdomspsykiatri (BUP) med detta för att stödja eleven i dennes utveckling mot målen. Rektor är ytterst ansvarig för elevhälsans arbete. Inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet genomförs årligen kartläggningar av elevers trivsel, trygghet, studiero, inflytande och upplevelse av den egna hälsan, både den fysiska och psykiska.

Fritid- kultur- och utbildningsförvaltningen, Fritidsverksamheten

Vindelns Fritid ska arbeta för en trygg, attraktiv, öppen och drogfri mötesplats för barn och ungdomar med speciellt fokus på 13–24 år. Våra besökare ska känna sig trygga och bli stärkta i sin identitet hos oss. Fritids ska ge ungdomarna möjlighet till delaktighet och inflytande och stimulera dem till hälsofrämjande aktiviteter i samhället. En meningsfull fritid för våra ungdomar är vad vi eftersträvar.

Folkhälsorådet

Rådet ska möjliggöra och stärka folkhälsan i kommunen tillsammans med övriga kommunala verksamheter och externa aktörer som Länsstyrelsen, Region Västerbotten, Svenska kyrkan, lokala trossamfund, det lokala näringslivet och det lokala föreningslivet. I rådet sitter ordförande från kommunstyrelsen och ledamöter från nämnderna, andra tillkallade tjänstemän vid behov,

Polismyndigheten Västerbotten

Polisens skyldighet och uppdrag är att förhindra självmord och att hjälpa de människor som lider av psykisk ohälsa då de kommer i kontakt med polisen. Självmord är inget brott, men till polisens uppgifter hör bland annat att lämna allmänheten skydd, upplysningar och annan hjälp, när sådant bistånd lämpligen kan ges av polisen.

Polisen möter psykisk ohälsa på många olika sätt och i olika skeenden. Polisens ansvar är att agera i det akuta skedet när någon hotar att ta sitt liv. Därför är det viktigt att polisen snabbt fångar upp varningssignaler när någon uttrycker självmord. Enligt 47§ LPT (14), får polismyndigheten om det finns skälig anledning att anta att någon lider av en allvarlig psykisk störning och är farlig för eget liv eller i övrigt behöver omedelbar hjälp tillfälligt omhänderta personen i väntan på att hälso- och sjukvårdspersonal kan ta över ansvaret. Det är denna paragraf som ger polismyndigheten störst juridisk möjlighet att påverka situationen. Polisen ansvarar för att föra personen till sjukvårdsinrättning för vårdintygsbedömning. Polismyndigheten och även enskild polisman, har befogenhet att fatta beslut om omhändertagande till dess sjukvården kan överta ansvaret och göra en prövning om vårdintyg. Ett omhändertagande av en person kan därför vara aktuellt för att förhindra självmord. Missbruk av alkohol och narkotika är ofta en del och en bidragande orsak till psykisk ohälsa. Polisen kan därför arbeta med att minska berusningsmedel så som alkohol och narkotika. Polisen arbetar kontinuerligt för att minska inflödet av narkotika i Vindelns kommun och för att alkohol inte säljs till minderåriga.

Nationella mål

Organisationerna i samverkan avser att följa de nationella målen med tillämpningar lokalt i Vindelns i en aktivitetsplan, se bilaga 1. De nationella målen är följande:

1. Främja goda livschanser för mindre gynnade grupper
2. Minska alkoholkonsumtionen i befolkningen och i högriskgrupper för självmord
3. Minska tillgängligheten till medel och metoder för självmord
4. Se självmord som psykologiska misstag
5. Förbättra de medicinska, psykologiska och psykosociala insatserna
6. Sprid kunskap om evidensbaserade metoder för att minska självmord
7. Höj kompetensen hos nyckelpersoner
8. Gör händelseanalyser efter självmord
9. Stöd frivilligorganisationer

Implementering

Enhetscheferna i de olika organisationerna säkerställer att

- kunskap om aktuell handlings- och aktivitetsplan finns bland personalen
- arbete med delaktighet, inflytande och implementering av aktiviteter från aktivitetsplanen genomförs i sina respektive verksamheter

Kommunikatören i kommunen ansvarar för att information om aktuell handlings- och aktivitetsplan publiceras på kommunens hemsida.

Tidsplan

Handlingsplanen gäller efter kommunstyrelsens beslut och följs upp och revideras inför varje ny mandatperiod eller då behov finns. Aktivitetsplanen fastställs varje år.

Uppföljning

Uppföljning av aktivitetsplanen följs upp, utvärderas och diskuteras varje år. Handlingsplanen revideras vart 4:e år eller vid behov. Handlings- respektive aktivitetsplanerna ska vila på kartläggning och analys av föregående års åtgärder och händelser och på kunskap om nya metoder för självmordsprevention.

1. Zalsman G, Hawton K, Wasserman D, van Heeringen K, Arensman E, Sarchiapone M, et al. Suicide prevention strategies revisited: 10-year systematic review. *Lancet Psychiatry*. 2016;3(7):646-59. DOI: 10.1016/S2215-0366(16)30030-X
2. Folkhälsomyndigheten, 2017. Utblick Folkhälsa: Flera insatser kan förebygga självmord
3. Folkhälsomyndigheten, 2017. Suicidprevention 2017: En lägesrapport om det nationella arbetet med att förebygga självmord.
4. Naghavi M. Global, regional, and national burden of suicide mortality 1990 to 2017: systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *BMJ*. 2019; 364:I94
5. Socialstyrelsen, 2017. Statistiskt om dödsorsaker 2017.
6. Folkhälsomyndigheten, 2018. Föreläsning: Suicidprevention och psykisk hälsa
7. Folkhälsomyndigheten, 2018. Dödlighet i suicid(självmord)
8. Regeringskansliet, 2008. Regeringens proposition 2007/08:110. En förnyad folkhälsopolitik.
9. Folkhälsomyndigheten, 2016. Ett nationellt handlingsprogram för suicidprevention.
10. Zalsman G, Hawton K, Wasserman D, van Heeringen K, Arensman E, Sarchiapone M, et al. Suicide prevention strategies revisited: 10-year systematic review. *Lancet Psychiatry*. 2016;3(7):646-59. DOI: 10.1016/S2215-0366(16)30030-X
11. WHO, 2014. Preventing suicide: a global imperative.
12. Wasserman et al, 2012. Suicide prevention for youth - a mental health awareness program: lessons learned from the Saving and Empowering Young Lives in Europe (SEYLE) intervention study
13. WHO, 2016 Preventing suicide A community engagement toolkit.
14. Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård
15. Handlingsplan B4, *Att förebygga suicid*, Lokal samverkan mellan Region Västerbotten, Polisen, Storumans kommun